POVOLÁNÍ SAMUELE

Původ materiálu

Jakub Keller

Pořadí v lekci

1

VSTUPNÍ VERŠ

Ž 62,8

LITURGICKÉ ČTENÍ

1S 1,1-3.9-11

1. klíčové pojmy, dobové a textové souvislosti:

- charakterizace pomocí jmen a jejich významu

EL-KANA: *Bůh vytvořil* - ač nepatří "geneticky" do Izraele - přece u něj Bůh vytvořil člověka víry. CHANNA*: Milost, Přízeň* (Ž 77,10), prosba o přízeň (Jb 9,17). PENNENA: *Perla* (v hebrejštině souvisí toto slovo se slovy jako *základ, roh, opevnění, vůdce* **-** ona se tedy cítí jako *perla rodiny a základ její další budoucnosti*) ELÍ: *Vyvýšený, Obětník.* CHOFNI: *Bojovník, Pěstní zápasník.* PINCHAS: *Ústa z bronzu (Bronzová huba)* SAMUEL: *Vyslyšel Bůh*. Jeho jméno se v příběhu vysvětluje dvěmi "story" - o vyslyšení Chany (1,20) a o naslouchání Hospodinovu povolání (3,10n). Tyto dva významové póly napovídají čtenáři: vyslýchající, milosrdný a překvapivě nadějně jednající Bůh - o toho tady jde - tomu je potřeba naslouchat a toho poslouchat.

Jména v hebrejském příběhu hodně napovídají o roli postav v příběhu. Zde je můžeme rozdělit na dvě skupiny: Elkana a Chana závisejí už svým jménem na Božím rozhodnutí a smilování. Svým způsobem mají tedy existenci křehkou a nejištěnou ani rodem, ani náboženskou institucí: "taky tu nemuseli bejt". Penena, Elí, Chofni, Pinchas - jsou naopak už podle jména postavy obecně respektované. Uprostřed své rodiny i lidu víry mají místo, zaručené plodností nebo náboženskou funkcí (viz i 2,28).

Navíc tu na sebe narážejí: osud Chany - bezdětné - je v ostrém napětí s osudem dětmi obdařené Peneny. Podobné napětí můžeme zaslechnout i mezi Samuelem - mimo oficiální kněžskou linii povolaným - na jedné straně a tehdejším kněžským establishmentem, Elím a jeho

syny, na straně druhé.

- bezdětnost: je v protikladu s cílem manželství - totiž mít děti a "obejít smrt" - zajistit pokračování života. Nemít děti znamená "prohrát budoucnost". V konvenčním náboženském pohledu (Penena - viz 1,6) znamenala Boží trest až zavržení. - Bezdětnost má ovšem hluboký teologický význam: v příbězích izraelských pramatek (Sára-Rebeka-Ráchel) závisí vše na tom, až otevře lůno Hospodin. Napovídá se tím, že Izrael není Božím vyvoleným a prvorozeným "od přirození". *Potentní samci a své mateřství na odiv vystavující samičky mohou udávat tón v pohanství. V Izraeli nic nezmohou - tam platí "pouhá milost".* (Nico ter Linden, Jákob)

- Chanina modlitba - je nejprve modlitbou z hořkosti duše: (viz Jb 10,1nn). V pláči vylévá (srvn. Ž 42,5 1.Sa 7,6) před Hospodina všechnu bídu a hořkost své zavrženosti. Toto *vylévání* je příznakem obnovované důvěry v Hospodina. Je před koho "vylít" až do dna svou duši plnou hořkosti. Její modlitba tedy **není projevem odevzdanosti**, ale spíš nově rostoucí důvěry, tušení - zatím neartikulovaného - jakési možnosti, šance. Toto tušení se vzápětí artikuluje do slibu: v.11

Vděčná víra, ožívající očekáváním, také ví a respektuje, že *darované* patří Hospodinu. Její slib zní jako parafráze ustanovení z Nu 6,2.

- závěrečná část je nesená vděčností a věrností (cf Ž 116,12.14nn).

Jestliže Hospodin se ukázal jako věrný - a hodný důvěry - vyslýchající prosby - osvědčuje víra vděčnost a věrnost: Hospodin DAL - JÁ oddávám. Splnění slibu naděje nepředstavuje pro Chanu žádnou ztrátu, ale "logické" pokračování příběhu, který s ní začal Hospodin. Opakují se tu v opačném pořadí motivy z v. 19: tam se klanějí - obdarováni pokojem a zaslíbením - a s tím vcházejí do *domu svého*, kdežto nyní vcházejí - se Samuelem - *do domu Hospodinova* - aby se tu poklonil darovaný Samuel.

- trojí Hospodinovo zavolání: jde především o stvrzení, že se nejedná o klam a šálení, ale skutečné Hospodinovo zavolání. Trojí opakování zároveň charakterizuje Elího - jeho problémem je *duchovní hluchota.* Nerozpozná Hospodinovo oslovení a zavolání, což je zvlášť tragické v čase, kdy je Hospodinovo slovo vzácné (3,1).

2. úskalí textu:

- příběh rodiny a jednotlivců - příběh celého Izraele. V příběhu jednotlivců a rodin (např. praoteckých - ale do značné míry to platí i v našem případě) jde o poslání a další cestu Izraele, Božího syna, prvorozeného - uprostřed světa a jeho dějin.

- my podvědomě - a někdy i vědomě - přijímáme tyto příběhy pouze v individuální rovině. Proto je potřeba jasně si uvědomit a povědět, že jde o příběhy modelové - že do jednajících postav se promítá kolektivní zkušenost víry (a nevěry) Izraele. Právě tato rovina je pak vyzdvižena v Chanině chvalozpěvu (2,1-10 viz též Lk 1,46-55).

- v dnešní době se stává čím dál větším problémem bezdětnost. Vyložte proto alespoň starším dětem (např. na praoteckých příbězích), že bezdětnost v Bibli má především "zvěstný význam" - nejde o problém "gynekologický", ale "teologický" (čí rozhodnutí umožní pokračování dalšího příběhu vyvoleného lidu).

- Při vyprávění o Chanině slibu je třeba vystříhat se náznaku, že jde o jakýsi "zbožný handl" - jak by se při povrchním čtení mohlo zdát.

Neudělejte z příběhu lacinou "limonádu" o chudince, kterou nakonec potkalo štěstí. Příběh o nečekaném narození Samuele chce především naznačit Samuelovo jedinečné poslání (podobně jako v případě soudce Samsona nebo Jana Křtitele).

5. motivační uvedení do příběhu:

Otázka pro *mladší* školní věk:

Chodíte někdy někam společně s celou rodinou? Kam? Těšíte se na takové příležitosti?

Otázka pro *střední a starší* školní věk:

U jakého druhu zaměstnání poznáte, zdali ho dotyčný dělá jen pro peníze, nebo ho vykonává i jako službu ostatním?

6. osnovy vyprávění:

a) poznámky a osnova pro mladší školní věk:

Soustřeďte se na narození Samuele a vyprávějte podle BD, úl.č. 44

I.Motivace

II. Bezdětná Anna se netěší na slavnost v Šílo

III. Modlitba a slib

IV. Narození Samuele

V. Odevzdání Samuele do služby Bohu

b) poznámky a osnova pro střední školní věk: - vyprávějte podle CBL-SZ, úl.č. 35

Úvod: Úpadek Izraele

I.Pohoršení z domu Elí

II. Rozsudek nad domem Elí

III. Narození Samuele

IV. Bůh povolává Samuele

Závěr: Bůh nepřestává mluvit

c) poznámky a osnova pro starší školní věk:

Pokud děti příběh znají, můžete rozšířit vyprávění o motivy z druhé kapitoly o zpronevěřilých synech Elí. Vyzdvihněte přitom kontrast mezi "majitelským" vztahem ke kněžské službě a nesamozřejmým povoláním Samuele, přes jehož službu ovšem Boží dílo s Izraelem půjde dál.

I.Motivace

II. Bezdětná Chana a její modlitba

III. Vyslyšení modlitby a Samuelova služba

IV. Služba Elího synů

V. Prorocká zvěst pro Elího

VI. Samuelovo povolání

VII. Ne Elího kněžský rod ale Samuel

VYPRÁVĚNÍ

I. BÝT SLYŠEN A SLYŠET

Co říkáme, když mlčíme? Nic? Přeci něco? Co všechno říkáme v duchu? Co slyšíme, když je ticho? Ticho je vzácné..., i když ještě vzácnější je slyšet nebo být slyšen.

Dnes potkáme ženu, která toho jednou hodně řekla, i když její hlas nebyl slyšet. Potkáme také jejího syna, který toho hodně slyšel, i když ostatní mysleli, že nikdo nic neříká.

II. CHANA A PENINA

V Bibli je příběh o ženě jménem Chana. Její život nebyl jen tak. Jméno, které nesla, nám napoví. Chana znamená Milost. Měla dobrého, milujícího muže, který se jmenoval Elkána. Ale o jedné věci se jim spolu mluvilo moc těžko. Neměli děti, ačkoli je moc chtěli. Všechno bylo o to složitější, že Elkánova druhá žena Penina už děti měla. Dovedete si možná představit, jak nesnadné to v jejich rodině bylo. Penina bezdětnou Chanu pravidelně dráždila a urážela. Chana hodně plakala; byla uzavřena do svého zármutku, jakkoli se jí její muž Elkána snažil potěšit.

III. ŠÍLO

Jednou za rok všichni společně putovali do domu Hospodinova v Šílo. Tam byla tehdy hlavní izraelská svatyně. Tam bydlela kněžská rodina: kněz Élí a jeho dva synové, Chofní a Pinchas. Ti měli zvláštní pověření: naslouchat Hospodinovu slovu a starat se o poutníky, kteří přicházeli, předkládat Bohu jejich oběti.

Sem přinášel Bohu svůj obětní dar i Elkána. Byla to veliká událost pro celou rodinu. Bylo to slavnostní. Jenomže pro Chanu byla cesta na bohoslužby čím dál tím obtížnější. Každý rok vždy znovu a ještě bolavěji vycházelo najevo, jak na tom je. Její čas stále ještě nepřišel, nemá syna a vůbec nemá jistotu, jak to s ní bude. Stále musí trpět ponížení a urážky od své protivnice. Byla na tom hodně jinak než všichni ostatní poutníci a pro pláč s nimi ani nejedla.

(Namalovat smutnou, plačící postavu nebo využít flanelografu.) Proč tedy pláče? Proč je smutná? Kam člověk jde, když je mu smutno? Za kým? A co tím říkáme, když pláčeme?

Zatímco ostatní poutníci jedli a pili, Chana vstoupila do svatyně a dlouhou dobu se tiše ve svém zármutku modlila. Slyšeli jste, co Chana ve své modlitbě říkala? Je možné, aby jí někdo slyšel? Co bychom asi řekli my na jejím místě? Bible nám pomáhá slyšet. Dočteme se v ní, že Chana řekla asi toto: "Hospodine zástupů, jestliže opravdu shlédneš na mé ponížení a rozpomeneš se na mne, jestliže na mne nezapomeneš a dáš mi mužského potomka, daruji jej, Hospodine, tobě na celý život." To byla její modlitba.

Kněz Élí ji sledoval, koukal se na ni, dával pozor na její ústa, která se pohybovala, ale hlas z nich nevycházel. O čem Chana ve svém srdci s Hospodinem tak dlouho rozmlouvá? Nic neslyšel. Podezíral ji, že si mumlá jen tak pro sebe, nebo že je snad opilá. Chana mu však řekla: „Není to tak, jak si myslíš. Mám veliké trápení, vylévala jsem před Hospodinem svou duši, otevřela jsem mu své srdce a vypověděla mu všechnu svou beznaděj a žalost.“ Élí se jí už dál nevyptával, propustil ji s požehnáním a s přáním, aby se jí splnilo, oč prosila.

IV. SAMUEL

Všichni se pak vrátili domů a než uplynul rok, narodil se Chaně syn! Dobře věděla, že život jejího syna není jen tak. Proto mu dala jméno Samuel, což znamená: Slyšel Bůh. Hospodin vyslyšel její modlitbu.

Byla se Samuelem doma, dokud jej neodkojila. Když potom šla znovu do Hospodinova domu, vzala Samuele s sebou, aby tam zůstal už navždy. Přivedla ho ke knězi Élímu, připomněla mu svou modlitbu a říkala: "Vyprosila jsem si ho přece od Hospodina, aby byl jeho po všechny dny, co bude živ." I když pro ni asi nebylo snadné odloučit se od syna, její srdce bylo plné vděčnosti Bohu. Z jejích úst se ozval chvalozpěv Bohu, radostná píseň. Něco jako "Má duše Boha velebí". Znáte ji?

V. HOSPODINŮV SLUŽEBNÍK PŘIJÍMÁ BOŽÍ SLOVO

Samuel už od dětství, už jako malý chlapec, přebýval u kněze Élího. Matka i otec ho každý rok navštěvovali. Bylo to v době, kdy bylo Hospodinovo slovo vzácné, nebylo časté. Navíc Élího synové byli hluší a slepí vůči Hospodinu i vůči otcovu napomínání.

Říkali jsme, že slyšet druhého není jen tak. Slyšet je vzácné. (Co vzácného jste slyšeli, můžeme za chvilku psát do otevřené knihy.)

Mládenci Samuelovi se jednou stala zvláštní věc. Když ležel v noci v Hospodinově domě blízko truhly smlouvy, slyšel třikrát za sebou, že ho někdo volá. Někdo ho oslovuje. Třikrát běžel k Élímu a třikrát se u něj hlásil: "Tady jsem. Volal jsi mě?" Unavený Élí nechápal, co se děje (stejně jako kdysi nepochopil Samuelovu matku). Posílal mládence, ať si jde lehnout. Až když za ním přišel Samuel potřetí, pochopil, že to není sen. Uvědomil si, že to volá Hospodin. A ačkoli sám už dlouho nic takového neslyšel, naučil Samuele, jak má na volání odpovědět: "Jestliže ten hlas znovu uslyšíš, řekni: Mluv, Hospodine, tvůj služebník slyší." Když pak Hospodin skutečně znovu zavolal Samuela jeho jménem, ohlásil se, jak ho to Élí naučil, a uslyšel vzácné Hospodinovo slovo.

Nebylo to však nic příjemného, ani pro něho samého, ani pro kněze, kterému to Samuel musel ráno povědět. Hospodin řekl, že Élí a jeho synové už dlouho konají službu v Šílo (šíleně) špatně, a proto to s nimi nedopadne dobře. Slyšet Hospodina znamená přijmout od něho někdy i zprávy nepříjemné.

Samuel dál vyrůstal v Šílo a Hospodin byl s ním. Promlouval k němu a Samuel slyšel. Celý Izrael poznal, že Samuel má od Hospodina prorocké pověření.

MODLITBA

Pane, prosíme za ty, kteří tiše nesou své bolesti a svá trápení. Shlédni na nás, rozpomeň se. Prosíme za ty, kterým se dáváš slyšet. Mluv k nám, Pane. Amen

podněty pro rozhovor:

- proberte příběh a jeho postavy a zkuste je rozdělit na osoby významné a vážené a osoby obyčejné, bezvýznamné či pohrdané. S kterými Bůh počítá pro své další dílo?

- dává nám vyprávění návod, jak vymoci na Bohu splnění našich proseb?

- stačí pro vyplnění prosby, abychom Bohu něco slíbili?

- znáte nějakou rodinu, kde se kazatelské povolání dědí z generace na generaci? Myslíte, že je to dobře?

- Jak by se dala označit Samuelova zpráva pro Elího: povýšený odsudek - kamarádské varování - vážná kritika (vyberte jen jednu možnost)?

- vyřizoval Samuel Elímu Boží vzkaz se zadostiučiněním?

- neměl Samuel Boží vzkaz z ohleduplnosti zamlčet?

Odkaz na pracovní list
01 Povolání Samuele
01 Povolání Samuele - st
Odkaz na píseň
Má duše Boha velebí (BTS29)
Chci Pána slaviti svým srdcem času každého
To já, ó Pane můj, stojím tady v modlitbách

To já, ó Pane můj, půjdu, když mne posíláš

Nás zavolal jsi, Pane (BTS47)

Cílová skupina

Mladší školní

Starší školní

Katechetické cykly

Pozvání na cestu Starý zákon 2

Biblický odkaz (kat)

1 Samuelova 1,1–3

1 Samuelova 1,9–28

1 Samuelova 3,1–21